

necessaria est conuersatio. ut forma
factus gregis inapiat facere et docere.
¶ Et secundum magistrum nostram regulam que
cumque docuerit discipulis esse gratiam
a: hec in suis actibus iudicet non agere
da. ne forte submurmurare possit
frater quem arguit et dicere Medice/
cura teipsum. Talis enim occasio. plu-
rima captio plati: plurima subdito-
rum perditio est. Non quod ego bene caue-
am id idcirco id loquor: sed et michi
et omnibus pariter veritas clamat: quoniam
oportet irreprehensibilem esse quem pre-
est. ita ut secum cum domino rident ex
probationibus sibi verbum. Quis ex vobis
arguet me de peccato? Non quod sine pec-
cato penitus esse possit in hac misera
vita: sed quod ea que arguit in discipulis.
oporteat summe vite in magistrum
ob hoc qualis est in conuersatione:
talis sit natura est etiam in occulta cogi-
tatione: ne videlicet foris humilis.
intus elatus in corde suo: presumens
de sapientia seu virtute aut scititate
sua. que est sine dubio fides ficta:
quando non sicut ostendit humilitas
conuersationis. in sola domini pietate con-
fidit. Et vide quod proprie hijs tribus
cordis scilicet puritati. conscientie bo-
ne. et fidei non fide convenire videan-
tur alia quam apostoli verba dicentis. Nichi
autem pro minimo est ut a vobis iudicer
aut ab humano die. Non me iu-
dico inquit. quia nichil michi conscius sum
quod meum aliquid querat: sed que ihesu
christi. Sed et pro minimo michi est ut a
vobis iudicer propter conscientiam bonam
et irreprehensibilem vitam. Qui au-
tem iudicat me inquit dominus est: ut
in eo sola spem suam positam esse do-

ceret. humiliatus sub potenti manu
dei. Sed et illud tu iudica verum
possit hijs convenienter aptari trina
per interrogatio: ut hoc sit dicere
amas me. amas me. amas me.
¶ Habes caritatem de corde puro. Et
conscientia bona. Et fide non ficta. Ne-
rito siquidem de navis interrogatur
an caritatem habeat piscator homi-
num constituendus.

¶ **Sermo primum in commemoratione
sancti michaelis archangeli**

Angelorum hodie
memoria celebra-
tur: et exigitis de-
bitum pro tanta so-
lemnitate sermo-
nem. Sed quid de
angelis spiritibus viles loquantur
vernaculi? Credimus sane et indubi-
tata fide tenemus divina eos presen-
tia et visio beatos. sine fine letari bo-
nis domini: que nec oculus vidit. nec au-
dis audiuit. nec in cor hominis ascende-
runt. Quid ergo de hijs homo lo-
quitur hominibus: que nec ipse quidem
cogitare. nec illi saltem audire suffi-
cient? Profecto si ex habundantia
cordis os loquitur: sileat hominis
lingua necesse est ex inopia cogita-
tionis. Attamen si multum est ad nos lo-
qui de ea claritate et gloria: qua in semet
ipsis primo in deo suo angeli sancti nos-
tris omnino supereminet cordibus:
de ea loquamur quam nobis exhibent
gratia et caritate. In supernis
enim spiritibus non solum amabilis
dignitas: sed et dignatio amabilis
invenitur. Dignum est proinde fratres
ut gloriam non capientes. tanto

magis amplectamur miam : qua
nimirū constat nichilomin⁹ habūda
re domesticos dei/celi aues/pnapeos
paradisi. Testatur deniq; aposto
lus ipse. qui raptus vsq; ad terciaū
celū. beate illi curie meruit interesse
atq; ei⁹ nosse secreta : quoniam om
nes amministratorij sunt spiritus :
missi in ministerium propter eos q̄
hereditate capiūt salutis. Neq; id
cūq; incredibile videatur : quando
quidem ipse quoq; creator et rex a
geloz venit non ministrari sed mi
nistrare : et animam suam dare pro
multis. **U**t qd ergo ministeriū illud
angelozum quispiam dedignetur :
in quo preædit cui in excelsis tota
cum auditate et felicitate ministra
tur : **S**i et hinc dubitas / utiq; qui
vidit testimonium perhibuit : mili
a inquit milium ministrabant ei⁹ :
deas milies cetenamilia assiste bāt
ei. Alius quoq; propheta ad patre
de filio loquens ait. **M**inistri eum
paulo minus ab angelis. **D**ic pla
ne sic decet ut vincat eadē humilita
te q̄ sublimitate vivebat : sitq; tāto
minor āgelis : q̄to inferiori sese mis
terio mancipavit : qui tanto excelle
tior est. quanto differenti⁹ pre eis
nomen hereditavit. // **U**ed que
eas fortasse in quo minoratus vide
atur ab angelis cum ministrare ve
nit : quando quidem ut supra me
minimus in ministerium mittatur
et illi. **I**n eo utiq; q̄ non modo mi
nistravit. sed et ministratus est : e
atq; vnus et idem qui ministrabat
et cui ministrabatur. **M**erito proinde
de in cantis canticozum. ecce inq̄

venit is saliens in montibus : trās
liens colles. **M**inistrans enim sa
lyt inter angelos : sed et ipsos trā
silyt ministratus. **M**inistrant enim
angeli de alieno : offerētes deo bo
na opera. non sua sed nostra : nobis
eius gratiam referentes. **U**n et scap
tura dicens. quoniā ascendit fum⁹
aromatū in conspā dñi de manu ā
geli : sollicitate premisit data ei fuisse
incensa multa. **N**os enim sudores
non suos. nrās non suas lacrimas
offerunt deo : nobis quoq; eius mu
nera referunt nō sua. **N**ō sic ille mi
nister sublimior cūctis. sed et humi
lior vniuersis : qui semetipsum ob
tulit sacrificium laudis : qui patri of
ferens animam suam. nobis minis
trat vsq; hodie carnem suam. **H**u
ius itaq; tanti ministri gratia nich
il mirum si dignanter nobis p̄m̄o
et libenter angeli sancti ministret :
ipsi enī amāt nos : quia nos xp̄is
tus amavit. **D**icitur certe vulgari
quodam proverbio : qui me amat.
amat et canē meū. // **N**os ergo
o beati angeli. catelli sumus domi
illi⁹ quem tanto affectu diligitis :
catelli inquam cupiētes saturari de
mīs que cadūt de mensa domini
tū nostrorū : qui estis vos. **E**t hec
dixerū fratres ut ampliozem de cete
ro erga beatos angelos fiduciam
habeatis : ac proinde familiarius
in oī necessitate vestra eoz iuocetis
auxilia : et digni⁹ in eoz p̄nās q̄
uersari : et magis ac magis eorum
vobis conaliare grām. captare beni
uolentiam. exorare clementiam suā
deatis. **Q**uius rei grā necessariū

duo: alias quoque caritati vestre ex-
ponere causas. quod et ipsos beatos an-
gelos pro nostra infirmitate reddunt sol-
atios: absque sua sane anxietate: sed
non absque utilitate nostra: nec ad detri-
mentum felicitatis sue. sed ad nostre sa-
lutis augmentum. **C**onstat sine dubi-
o rationis precipue. et capax beati-
tudinis humanas animas angelice si id
dicere audeamus cognatas esse natu-
re: nec deest vos o beati spiritus contra
legis preceptum dedignari quam visitare
debetis speciem vestram: licet in multa
ut ipsi cernitis deiccia sit vilitatem.
Nec neque arbitramur vos superni ci-
ues civitatis vestre exadio delecta-
ri: et ruina muros quos semitutos
esse videtis. **C**uius instauratioem si
desideratis ut dignum est: frequenter
queso ante thronum glorie. verbum prece-
derate dicentes. **B**enigne fac domine in
bona voluntate tua spiritus: ut edificet
muri iherusalem. **Q**ui diligitis deorum
domum dei. primo quia diligitis: explen-
tur zelum vestrum vinum et conales
lapides: qui soli in restauratione eius
vobis possunt edificari. **H**ic est di-
lissimi funicularis triplex. quo de ex-
celso celorum habitaculo ad consolandos
ad visitandos: et ad adiuvandos nos
attahitur supermines caritas ange-
lorum: propter deum propter nos propter se-
ipsum. **P**ropter deum videlicet: cuius tanta
erga nos misericordia viscera ipsi quoque ut
dignum est imitatur. **P**ropter nos:
in quibus nimirum propriam simili-
tudinem miserantur. **P**ropter seip-
sos: quorum ordines instaurantes
ex nobis tanto desiderio prestolan-
tur. **I**n ore enim parvulorum qui lac-

te modo resantur. et nondum solido
alimento perficienda est laus maiestatis
diuine: cuius habentes primicias an-
gelici spiritus beata nimirum delecta-
tione fruuntur: sed tanto amplius
nos expectant quanto consummati
omnis eius expectatione solliantur.
Que cum ita sint: pensate quanta
etiam nobis sollicitudine opus est
dilectissimi ut dignos nos exhibea-
mus eorum frequentia: et eo modo
conuersemur in aspectu angelorum:
ne forte sanctos offendamus obtu-
tus. **H**ec enim nobis si quando pro-
uocati peccatis et negligencijs nos-
tris indignos nos iudicauerit pre-
sentia et visitatione sua: ut iam ne-
cesse habeamus et nos plangere et
dicere cum propheta. **A**nnua mei et
proximi mei aduersum me appropin-
quauerunt et steterunt: et qui iuxta me
erant de longe steterunt. et vim faciebant
qui querebant animam meam: elongatis
nimirum eis quorum presentia protegere
nos. et appulsare poterat inimici. **Q**ui
si tam necessariam habemus famuli-
tatem dignationis angelice: ca-
uenda est nobis eorum offensa: et in
hys maxime exercendum. in quibus
nouerimus eos oblectari. **S**unt
autem plurima que eis placent. et
que in nobis inuenire delectant: ut
est sobrietas/castitas/paupertas vo-
luntaria/crebri in celum gemitus/
et orationes cum lacrimis et cordis
intentione: attamen super omnia
hec unitatem et pacem a nobis ex-
igunt angeli pacis. **Q**uid ni maxi-
me delectentur in hys que formam quam
cum civitate sue representant in nobis: ut

uicentur iherusalem nouam in tee
ra? Dico autē ut quō ciuitatē illius
ptiatio est i idipsū. sic ⁊ nos idip
sū sentiam⁹ / idipsū dicam⁹ oēs ⁊ et
non sint i nobis scismata: s; magē
omnes simul vnū corpus sim⁹. **E**
contra vero nichil eque offendit et
ad indignationē prouocat eos: quo
modo dissensioēs ⁊ scādala. si forte
inueniatur in nobis. Audiam⁹ si qui
dem quid loq̃tur ad corinthios pau
lus. **C**ū enim sint inter vos zel⁹ et
contentio: nōne carnales estis. et
secundū hominē ambulat⁹? **I**n epis
tola quoq; inde apostoli legim⁹ sic
Hij quidem sūt qui segregāt semet
ipsos: animales / spiritū non habē
tes. **V**idete est animā hoīs: quem
admodum vniuersa corporis mem
bra uiuificat coherētia sibi. **D**e para
ergo quod uis a iūctura ceteroꝝ:
et uide an demū illud uiuificat. **D**ie
est ōnis qui dicit anathema ihesus:
quod nemo dicit loquens in spiritu
dei: quia anathema separatio est.
Hic est inquam ōnis qui ab unita
te diuidit. nec dubites quin ab eo
recesserit spirit⁹ uite. **D**igne igitur
contētiōsos ⁊ qui separant semetip
sos. apostoli carnales uocant et ani
males: spiritum non habentes. **D**i
cunt ergo sancti illi ⁊ beati spiritus
ubi scādala inuenerint et dissensio
nes. **Q**uid nob⁹ ⁊ generationi huic
spiritum nō habenti? **N**am si adest
spiritus: p̃ eū utiq; caritas diffūde
retur. et unitas non scinderetur. **E**t
dicant. **N**ō permaneamus cū homi
nibus istis in eternum: quia caro
sunt. **Q**ue enim quēctio lūa ad te

nebras? **N**os de regno unitatis et
p̃as sumus: et hoies istos in eam
dem unitatem ⁊ pacem sperabam⁹
esse venturos. **N**ūc autem qua rati
one nobis coherēat: qui dissident a
seipsis? **V**idete q̃ cognat hui⁹ so
lemnitati euāgelicā lectio q̃ sic de
terret nos a scādalo puuloꝝ: quā
doquidem tam uehementē angelica
displacēt scādala? **Q**ui scādalifau
rit vnum de pusillis istis: durū est
quod sequitur. **N**ū iam preterit ho
ra: ad missas nobis eundū est. **P**e
to ne sit uobis molesta dilatio: que
poterit nō inutilis fore: si capitulū
presens sermone altē diligentius
prosequamur.

Dermo sc̃s de lōe euāgelicā
Vidistis fratres euāgelicā lee
tionem aduers⁹ eos qui pusil
los scandalizāt. satis terribiliter in
tonātem. **N**emini blāditur uictas
neminem palpat. nullū seducat: ap
te tenuitans quoniā re homini illi
per quem scādalū venit: bonū erat
ei si natus nō fuisset homo ille. **N**a
tū sane de nūo / natus ad uitā: na
tū de spū: q̃ nimirū postmodū car
ne assumat. **E**xpedit ei q̃ scādala sus
citāt i hac domo: i hac scā deo placi
ta. et agel ei⁹ admodū gr̃ta ⁊ famili
arē aggregatiōe: ut suspēdat mola a
sinaia i collo ei⁹ ⁊ p̃ suauē iugo et
onere leui saluatorē. q̃m mole ter
rene cupiditatē humer⁹ ei⁹ imposita.
demergat i pfūdū mar⁹ hui⁹ mag
ni ⁊ spatiosi manibz: qd̃ est sine du
bio sc̃m nequā. **M**in⁹ ei dāpnabile
erat ei: in sc̃lo magē perire. q̃m in mo
nasterio. **P**erire siquidem necesse est

hominem qui caritatem non habet:
etiam si tradiderit corpus suum ita
ut ardeat. Et hec dixerim fratres.
non quasi minus bene de vobis sen-
tiam. aut regnare videatur in vob
nequissimum illud viciū: sed ut in
ea caritate et vnanimitate et pace in
qua statis in domino: solliati sitis
ipse ueritate et habundate magis. Que
enim est spes nostra et gaudiū nos-
trum et corona glorie? Nōne vni-
tas et vnanimitas vestra? et quā gra-
tū deo vos inueniri fraternitatis ama-
tores: ante omnia mutuum in vob
metipsis caritatem habentes. quod
est vinculum perfectionis? Propter
quod obsecro vos: sic stete in domino
carissimi. In hoc enim cognoscunt
omnes: etiam angeli sancti. quod christi
discipuli estis: si dilectionem ha-
bueritis ad inuicem. // Denique si
tenetis memoria. quam vobis pre-
cedenti sermone tradidimus tripli-
cem angelice erga nos caritatis et
sollicitudinis causam: potest hinc quod
fraterne dilectionis utilitas magni-
ficē commendari. Facile siquidem cō-
suetudine est: homini qui non diligit
proximum. nullam ex his rebus tunc
diximus suppetere causam. Nunquid
enim christi gratia diligemur ab an-
gelis? si de mutue dilectionis iopia
nouerint nequaquam eius nos esse dis-
cipulos? Nunquid diligemur ab
eis propter nosipsos. id est spiri-
talis nature similitudinem. si inueni-
mur non diligere humane nature
cōsortes? primo vero si ex eis que in-
ter nos sunt cōtentionibus. carna-
les nos magis quam spirituales et cōsti-

terit. Denique nūquid diligunt nos
propter seipsos. et futuram de nob
sue ciuitatis restaurationem? si quod
absit vnum illud quo solum vni et
recondificari eis possumus. de sue rit
glutinum caritatis? Quomodo spe-
rabunt recondificandos de nobis per-
petuos ciuitatis illius muros. si cog-
nouerint. si viderint nos non lapī-
des viuos esse qui possunt inuicem
coherere. sed magis puluerem quē
proiat ventus a facie terre: quem v-
nius verbi flatus in turbincm exa-
tet. et suspicionis cuiuslibet leuissi-
ma aura dispergat? Et hec quidem
dixisse sufficiat pro eo quod ait dominus:
si quis scandalizauerit vnum de pu-
sillis istis. Credo enim quod maiori
sollicitudine deinceps ab hac tam
nequissima peste cauebit. Nam vero
quem non moueat quod sequitur in
euangelio? si oculus tuus scandali-
zauerit te. erue eum et projice abs-
te? Nunquid enim corporale hunc
oculum monemur erue? aut vnā
ex manibus istis. similiter et vnum
pedem abscondere? Absit a nobis hu-
iusmodi carnalis opinio et nimis
ridiculosa cogitatio. Immo vero
postquam ab exterioribus scandalis
deteruit nos sermo diuinus aspe-
re satis sicut audiuitis: consiliū
dat quid de eo nobis agendum sit
scandalo quod interius patimur. cō-
trariam inuenientes legem in mem-
bris nostris. Ipse enim cognouit
figmentum nostrum: quod eiusmodi
scandalū non tam facile a nob valeat
euitari. // Porro tripliciter fieri scā-
dalū istud. cotidiano nob libet nosse

experimento. Interdū enī est in nobis spiritualis intentionis ocul9 simplex: et qui gratie magis q̄ noster dīctus sit: sed scandalizat nos oculus noster. qui vere a nobis est. dū volūtas nra aliā min9 castā impertune ingerit intentionem. **H**ec habem9 sup hoc salubre consiliū salutatoris. **E**ne cū saluator inquit: et proiice abs te. **H**oc enī fiet si nō cōsentias. si abijctas si resistas. **D**imili modo de manu et de pede itelligendū est. **C**um enī bonis operib9 in fctos ad alia opa trahere volūtas appria conatur: manus nra est qui scandalizat nos: sed abscondi debet et proici a nobis. ut nō ei cōsentiamus. **H**ic etiam proficere in sancta cōversatione. et ascendere p grad9 scale que iacob apparuit. ac iuxta qd psalmista ait de virtute in virtutem ire desiderantes. sepe scandalum patimur a pede quodā pusillanimitatis et negligentie nre: q̄ nimirū descendere magis ac remiss9 ire conat: sed abscondi eū necesse ē: ut per gratie q̄ stat in directo. currere possit sine offensione. sine scādalo. sine impedimēto. **S**ed autē dīct bonū nobis esse ad vitā intrare cū vno oculo. aut manu aut pede. q̄ duos habētes ire in gehennā ignis: eos notat q̄ volūtatē suā seu bona seu mala sit eque sequūt. et ingrediūt duabus vijs: nūc bona nūc mala sectantes. scdm qd variāe desideria sua. **Q**uib9 merito vtilius fuerat q̄ tie in ōnib9 inherere: et ubi obuiat appria volūtas. abscondere et a seipsis abijcere eam. **E**st autē cū multo te

porē in absensione. **A**pple volūtatē nre exercitari. q̄tin9 eā tamen9 vte discat iam non supbire. s̄ magis si ne ōni scādalo et cōtradictione deo subiecta sit aīa nostra: nec iā abijctē necesse sit oculū nostrū. nempe q̄ simplicia adherēs deo. factus est et ipse simplex: aut certe iā nō ē ocul9 alter sed vn9 cū eo apostolo teste: qm̄ qui adheret deo. vn9 spūs est cū eo. **S**ed autē de oculo dīctū ē: et de manu quoq̄. **E**t pede eodē modo est itelligendū. **C**ui9 enī volūtas ex affectione et cū desiderio grē coheret. ut nec paupiscat mala agere. nec bona inuozā. nec min9 bñ q̄ grā suggerit: hic plane pfectus est vir. **H**ec pax ista potius est felicitatis: abscessio vero scandalorum. et tēptationū victoria fortitudinis. **I**lla inquam glorie: hec virtutis.

In festiuitate omnium sanctorū
Sermo primus beati bernardi ab
bat

Festiuitatem hodiernam sanctorū cū nūc cū ōni deuotione dignum est celebrari. **N**imirum si magna videtur et est beati petri solēpnitas. seu bñ sephani. aut cuiuslibet ceteroz: quāta ista ē q̄ nō vn9 tantū ē. s̄ vniuersa tū? **V**erū nō ignoratē frēs secularibus id moris esse. ut dieb9 festis festiua sibi quīuia patēt: et quāto fuerit solēpnitas clarior tanta splendidius epulentur. **Q**uid ergo? **N**onne et hīs qui conuertuntur ad cor. cordis delicie sūt q̄rendē: et